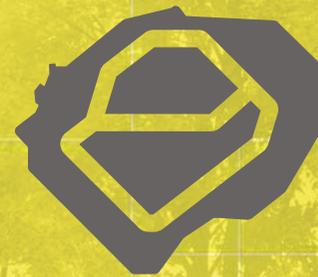

DE FLEVOTOOP

EEN ECOSYSTEEM VOOR DE REGIO 'WAAR WIJ WILLEN LEVEN'

WOODS RHO ADVISEURS

strategy
urbanism
landscape

DE FLEVOTOOP

EEN ECOSYSTEEM VOOR DE REGIO 'WAAR WIJ WILLEN LEVEN'

Flevoland was altijd aantrekkelijk voor **boer** en **burger**. Het gemaakte land dat ooit een droom voor velen was, staat nu in de uitverkoop. Hierdoor zijn de leefwerelden van boer en burger ver uit elkaar komen te liggen. De boer voelt zich sociaal en economisch niet verbonden met de stad en de burger ziet weinig aanleiding of mogelijkheid om het landschap te gebruiken.

Omdat de regio zichtbaar worstelt met haar identiteit introduceren wij in de Flevotoop vier ruimtelijke strategieën: **een robuust netwerk voor mens & natuur**, **een gradient landschap voor onder- & bovengrond**, **vernieuwende 'buitens' met mengvormen tussen productie & consumptie en wonen & werken** en **een lokale aanpak voor verankering van kernen met de regio**.

Samen vormen de strategieën een stevige ruimtelijke agenda voor een innovatief fysiek- en sociaal ecosysteem in de toekomst. Een toekomst waarin leefwerelden verbonden zijn en kringlopen gesloten worden in een landschap dat voldoet aan de wensen van **boer** en **burger**. Op deze manier kunnen de gebruikers de jonge polder zowel lokaal als regionaal doorontwikkelen tot een volwassen landschap. Een landschap 'waar wij willen leven' in de regio van dé 21ste eeuw!

LEESWIJZER

Het document is als volgt opgebouwd. Deel 1 start met een analyse van de problematiek en de positionering van de regio en haar opgave. Vervolgens volgt in deel 2 de uiteenzetting van vier ruimtelijke verwevingsstrategieën en bijpassende aanpak. Het document eindigt in deel 3 met een prikkelend toekomstperspectief dat aanleiding geeft om de ruimtelijke agenda van de regio verder vorm te geven.

WAAR GAAN WIJ AAN WERKEN?

1. DE REGIO 'WAAR WIJ WILLEN LEVEN'

HOE KUNNEN WIJ DAT DOEN?

2. VIER RUIMTELIJKE STRATEGIEËN OM LEEFWERELDEN TE VERWEVEN

WAT LEVERT DAT ONS OP?

3. EEN VERNIEUWEND ECOSYSTEEM VOOR DÉ REGIO VAN DE 21^E EEUW

1

**DE REGIO 'WAAR
WIJ WILLEN LEVEN'**

HET IDEAAL VOOR BOER EN BURGER...

Flevoland was altijd aantrekkelijk voor **boer** en **burger**. De Flevopolders zijn het nieuwste land, de nationale trots en het toonbeeld van de innovatieve maakbaarheid van ons land. De polders werden bedacht vanuit na-oorlogse nut en noodzaak: 'nooit meer honger' en een dak boven het hoofd. Na de Tweede Wereldoorlog groeide namelijk de bevolking en daarmee ook de behoefte aan kwalitatieve landbouwgrond en woonruimte. Deze ontwikkelingen werden samen met de lessen uit het ontwerp van de Wieringermeer en Noordoostpolder doorvertaald tot een aangepast ontwerp voor Oostelijk Flevoland. In 1957 startte de ontginning van de nieuwe polder. Een decennia later volgde Zuidelijk Flevoland en op 1 januari 1986 werd Flevoland officieel de nieuwste en twaalfde provincie van Nederland.

Bij de planning en ontginning was het voor **boeren** een voorrecht om 'onze' collectieve droom hier waar te maken. Door de enorme belangstelling om op het 'nieuwe land te boeren werd er in de zoektocht naar boeren een uiterst strenge selectieprocedure gehanteerd. Tegelijkertijd was dit de ideale plek voor **burgers** om op een ruime en betaalbare plek in een nette woonwijk centraal in Nederland te kunnen wonen.

'DE REGIO
WAAR WIJ
WILLEN
WONEN'

'DE REGIO
WAAR WIJ
WILLEN
BOEREN'

EEN GROTE WONING
OP EEN RUIME
KAVEL IN EEN NETTE
WIJK CENTRAAL IN
NEDERLAND.

EEN VRUCHTBAAR
NIEUW LANDSCHAP
MET EINDELOZE
MOGELIJKHEDEN.

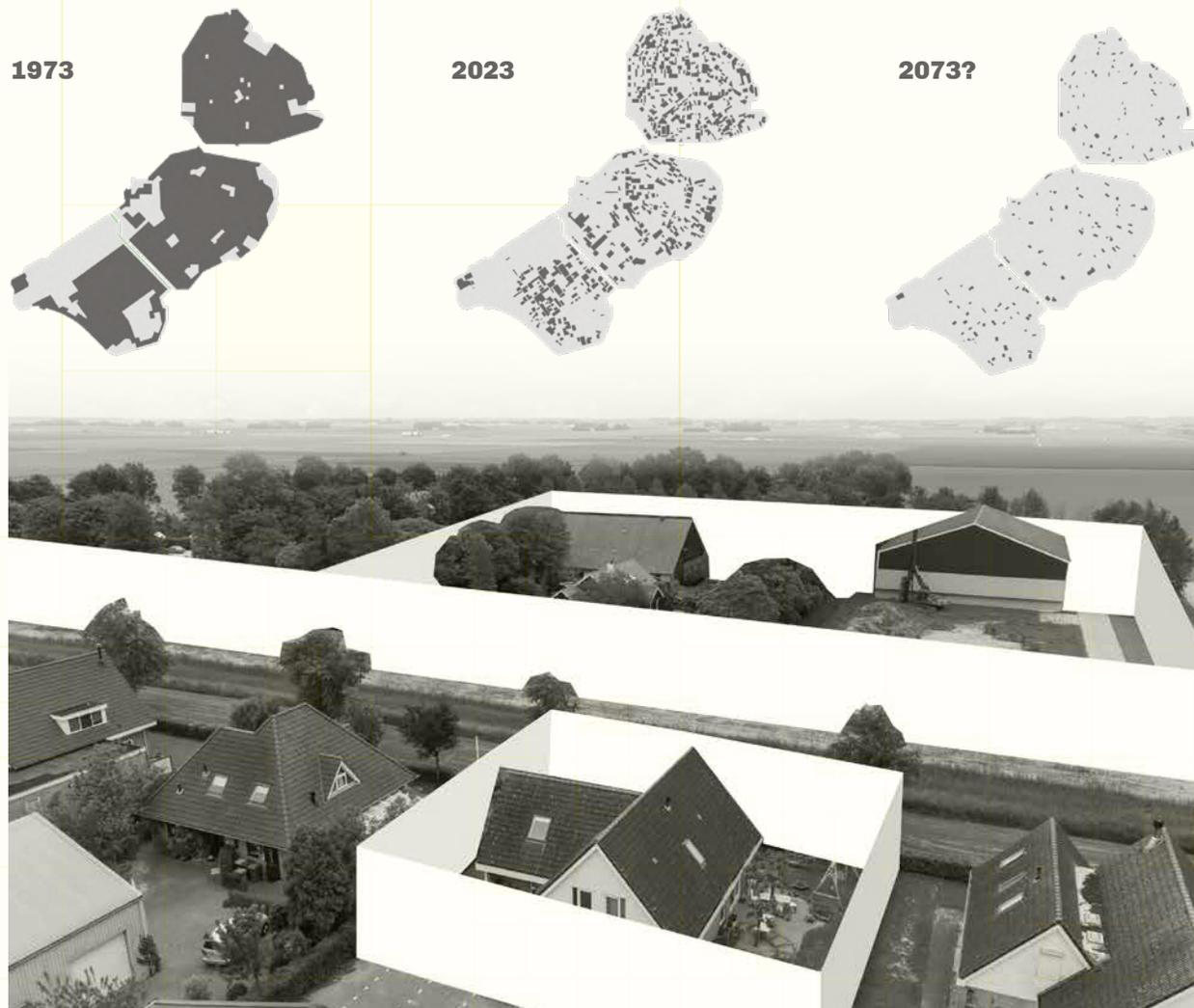
... STAAT IN DE UITVERKOOP ...

Nederland staat nu voor een nieuwe groeispurt. Echter de zorgvuldigheid waarmee de polders ooit in gebruik zijn genomen heeft plaats gemaakt voor gemak in de ruimtelijke ordening. De nieuwe slag om de ruimte en recente ontwikkelingen vragen om regie op het landschap en een nieuw ruimtelijk perspectief. De regionale identiteit en het vestigingsklimaat staan namelijk op het spel.

Tot voor kort leefde de gedachte dat er in deze regio grond in overvloed was, maar door kwistig, monofunctioneel en uitputtend ruimtegebruik is dit niet langer het geval. Ook deze regio zal zorgvuldiger met haar grond moeten omgaan. Nu al verdwijnen substantiële hoeveelheden van de meeste waardevolle landbouwgronden voor meer van hetzelfde. Het gemaakte land dat ooit een droom was voor vele boeren en burgers, staat nu in de uitverkoop.

In delen van de regio werpen recent gerealiseerde projecten hun schaduw op de toekomst vooruit. Een toekomst waarin grond- en vastgoeddruk uitmond in gesloten dozen van datacentra en bedrijventerreinen, de uitrol van uitgestrekte nieuwbouwwijken op de vruchtbare landbouwgronden, een uitputting van de bodem door fabrieksmatige landbouw en prestigieuze projecten voor vakantievluchten. Een ontwikkeling waar de gemiddelde boer of burger niet voor gekozen heeft en zeker niet beter van wordt.

BEZIT IN DE REGIO (KAARTBEELDEN RECHTSBOVEN)

Exemplarisch is de grote privatisering van het landschap. Welke gevolgen heeft dit voor boer en burger?

... WAARDOOR LEEFWERELDEN GESCEIDEN ZIJN EN BOER EN BURGER DE GROTE VERLIEZERS DREIGEN TE WORDEN .

Door de uitverkoop van de regio dreigen juist boer en burger grote verliezers te worden. Monofunctioneel ruimtegebruik en optimalisatie heeft geleid tot scheiding van leefwerelden, waardoor...

1. ...er een gebrek is aan robuuste netwerken voor mens & natuur.

De aanwezige natuur is op veel plekken monotoon qua karakter. Dit maakt de landbouw (die haar kavels tot de slootkanten uitnut) ook kwetsbaar. Daarnaast is er voor de burger (onder andere door de schaal van de polder) weinig reden, mogelijkheid of aanleiding om het landschap te gebruiken.

2. ...de bodem uitgeput raakt

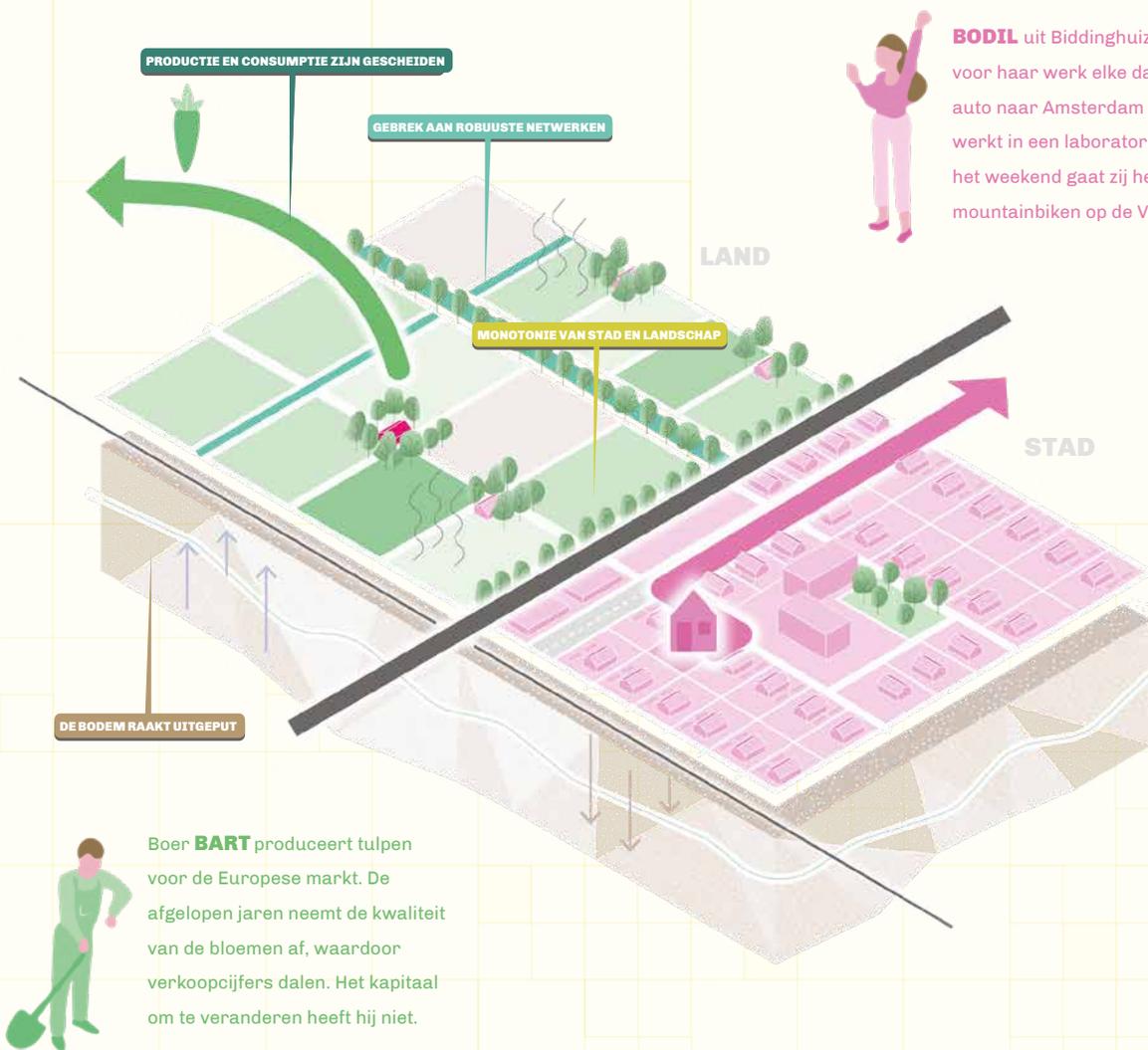
De regio bestaat grotendeels uit vruchtbare zavel- en kleigronden die als spons werken, maar ook hier zitten grenzen aan groei en optimalisatie. Steeds meer boeren ondervinden problemen door brakke kwel, verdroging, bodemdaling, teruglopend bodem leven en bodemverdichting door zware landbouwvoertuigen.

3. ... productie en consumptie in de regio gescheiden zijn

De regionale export is extern gericht. De lokale afzet van voedsel is beperkt. 85% van de voedselproductie verdwijnt op de Europese markt. Het aantal banen in de voedselsector is daarnaast beperkt. Voor burgers liggen perspectieven op werk vaak buiten de regio.

4. ... stad en land monofunctioneel gebruikt worden

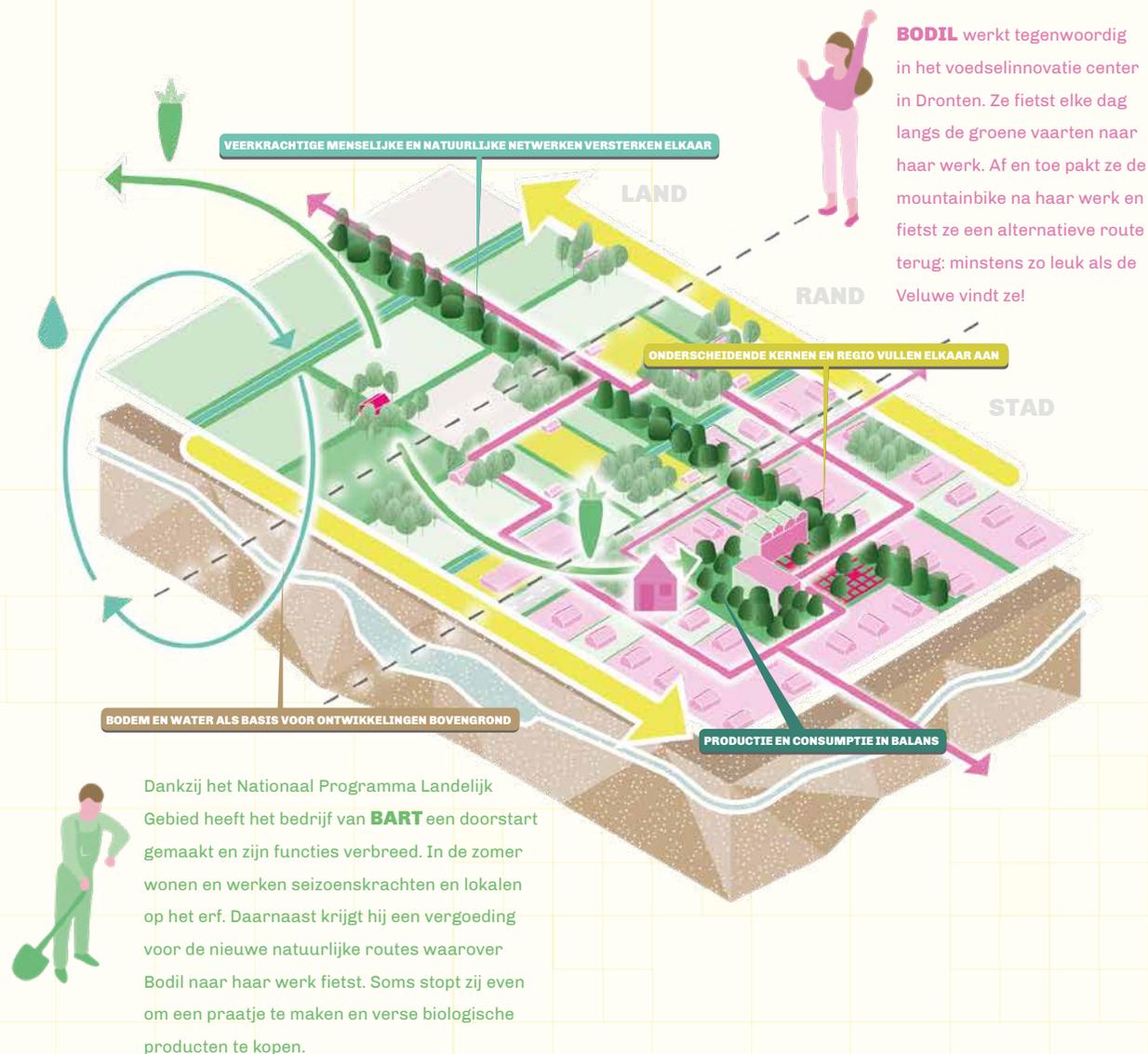
De regio heeft een sterk karakter, maar vooral lokaal is er een wereld te winnen. Door de modernistische functiescheiding en de jonge historie van de polder zijn gemeenschappen niet optimaal verweven en daardoor kwetsbaar.

HET VERWEVEN VAN DE GESCEIDEN WERELDEN VORMT DE SLEUTEL...

De technisch vormgegeven polder loopt tegen haar grenzen aan. Het roer in Oostelijk Flevoland moet om zodat uitputting van de bodem, netwerken, functies, stad en landschap stopt en boeren en burgers weer een perspectief krijgen. Omdat de regio niet meer de ruimte van een leeg canvas heeft zullen richting de toekomst slimme combinaties moeten worden gemaakt: ruimtelijk, economisch en sociaal met de belangrijke kenmerken en het karakter van het landschap als basis. Wij stellen daarom voor om de haperende machine die Oostelijk Flevoland is te transformeren tot een ecosysteem: **DE FLEVOTOOP**. De Flevotoop staat symbool voor een innovatief verweven landschap dat in dienst staat van de behoeften van boer en burger, zodat:

1. **... menselijke en natuurlijke netwerken elkaar versterken**, waardoor de natuur zowel in de stad als in het landschap een echte kans krijgt en voor de broodnodige biodiversiteitswinst en beweegruiimte voor de burger kan zorgen.
2. **... de bodem en het watersysteem als basis voor ontwikkelingen bovengronds fungeert**, waardoor het ook in de toekomst goed boeren en wonen blijft.
3. **... productie en consumptie in balans komen**, zodat boeren en burgers kunnen bijdragen aan een vitale regionale economie met innovatieve vormen van wonen en werken.
4. **... kernen en landschap elkaar aanvullen**, zodat de lokale identiteit en verdienmodellen gekoppeld kunnen doorgroeien en eigenaarschap en zeggenschap weer lokaal liggen.

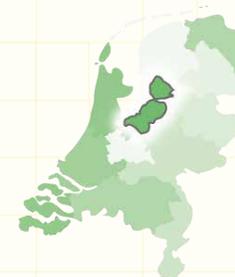
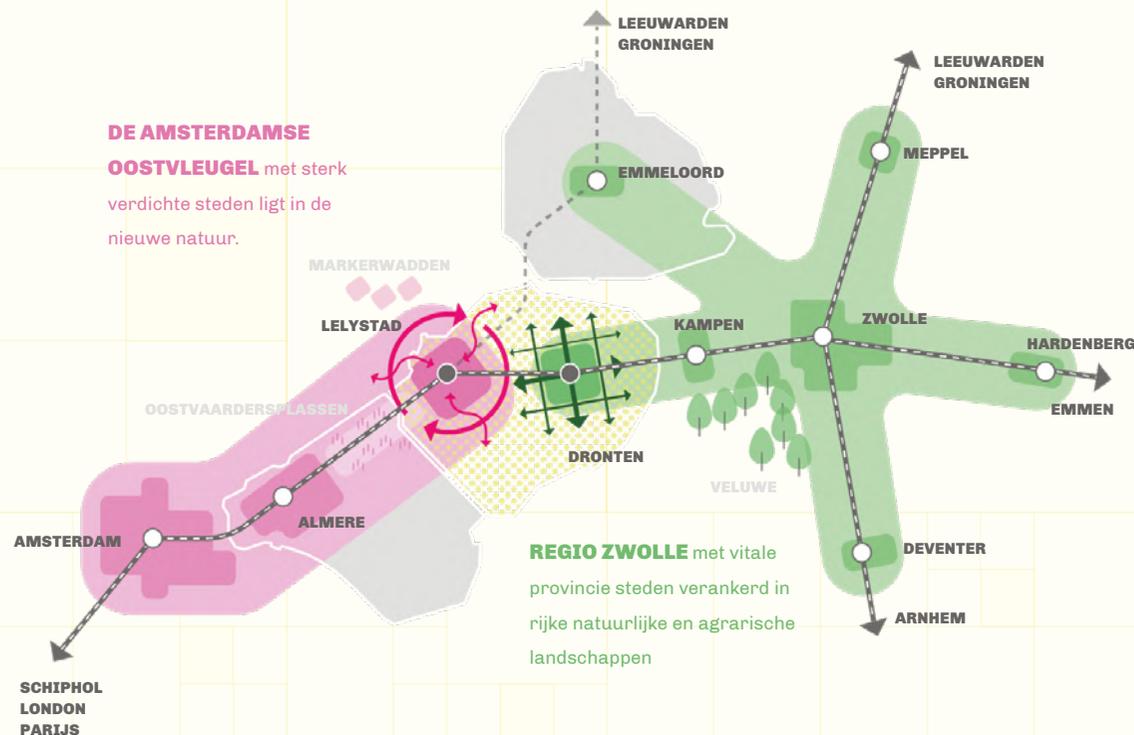

... OM DE REGIONALE KWALITEITEN OPTIMAAL TE BENUTTEN: VOOR EEN REGIO 'WAAR WIJ WILLEN LEVEN'.

De ligging van de regio op de overgang tussen het meest verstedelijkte en het meest ontspannen deel van Nederland is ideaal. Dit gecombineerd met de uiterst vruchtbare landbouwgrond en de agrarische knowhow die aanwezig is, vormen de ideale basis voor een veerkrachtige Flevotoop op de lange termijn.

Een perspectief dat veel meer te bieden heeft dan enkel **goed wonen** of **goed boeren**, maar waar **het leven over de volle breedte goed is**. Een perspectief waarin de steden Lelystad en Dronten en dorpen Biddinghuizen en Swifterband op basis van hun ligging regionale aanjager voor specifieke vormen van vernieuwend wonen, werken, leren, natuur en recreatie kunnen worden. Naast de huidige burgers en boeren kunnen ook nieuwkomers worden verleid om mede vorm te geven aan de Flevotoop. Zoals boeren uit stikstof gevoelige gebieden die willen omschakelen naar meer extensieve vormen van landbouw of burgers op zoek naar woon- en werkruimte uit verstedelijkt Nederland.

'DE REGIO WAAR WIJ WILLEN LEVEN'

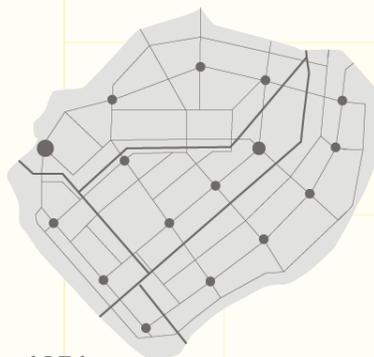

HIERVOOR MOET DE REGIO HAAR IDENTITEIT OPNIEUW UITVINDEN EN EEN TOEKOMSTBESTENDIGE STRATEGIE ONTWIKKELEN

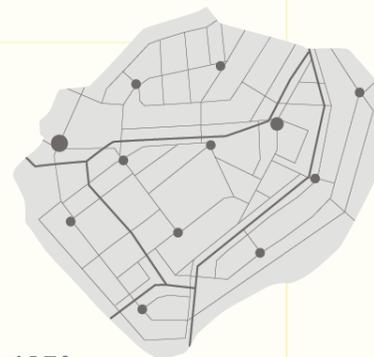
De grote vraag is hoe ruimtelijk ontwerp kan bijdragen aan de behoeften van boer en burger en hoe dit tegelijkertijd tot een gedeeld regionaal perspectief voor heel Oostelijk Flevoland kan leiden.

Op deze vraag heeft de regio tot op heden geen eenduidig antwoord kunnen formuleren. Dit heeft er mee te maken dat een helder raamwerk in Oostelijk Flevoland ontbreekt. Gedurende het ontwerpproces na de Tweede Wereldoorlog werd het plan voor de polder door nieuwe inzichten en innovaties namelijk meerdere malen aangepast. In een tijdsbestek van veertien jaar maar liefst vijf keer. In elke nieuwe versie van het plan werd de schaal groter, het aantal kernen minder en het netwerk grofmaziger. Deze wijzigingen zijn door de ontwikkelingen te verklaren. Echter de landschappelijke opzet werd langzamerhand uitgekleeft zonder een alternatief concept te introduceren. Bij de start van de ontginning bleef dan ook een gemarginaliseerd plan over, waarmee de regio - getuige alle recente ontwikkelingen - tot vandaag de dag worstelt.

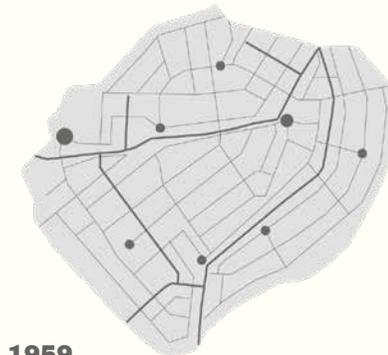
Nu Nederland voor de grootste verbouwing sinds de Tweede Wereldoorlog staat, is dit voor de regio een cruciaal moment. De Flevotoop gebruikt dit moment om de regionale identiteit opnieuw uit te vinden en een toekomstbestendige ontwikkelstrategie te positioneren. Zo wordt de basis gelegd voor een nieuwe ruimtelijke agenda met inventieve ideeën over mengvormen van landbouw, mobiliteit, wonen, werken en recreëren. Een stevig fundament waarop de regio zich klaarstoomt voor de toekomst!

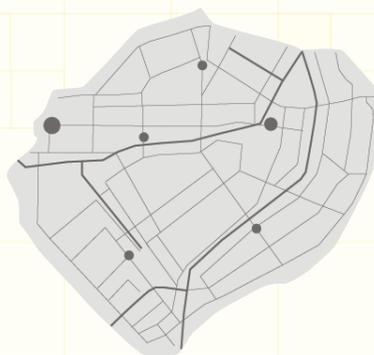
1951

1954

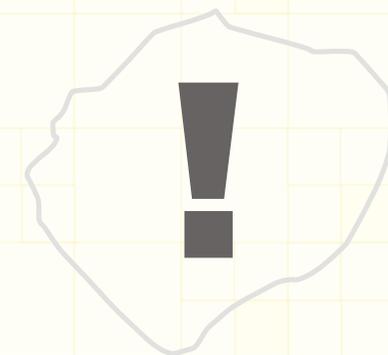
1959

1964

1965

2023

Historische planontwikkeling Flevoland: dit is het moment om de regionale identiteit opnieuw uit te vinden.

2

VIER RUIMTELIJKE STRATEGIEËN OM LEEFWERELDEN TE VERWEVEN

RUIMTELIJKE VERWEVINGSSTRATEGIEËN

Vier verwevingsstrategieën vormen de basis voor een nieuwe ruimtelijke agenda om de leefwerelden binnen de regio met elkaar te verbinden. Het gaat om de volgende strategieën:

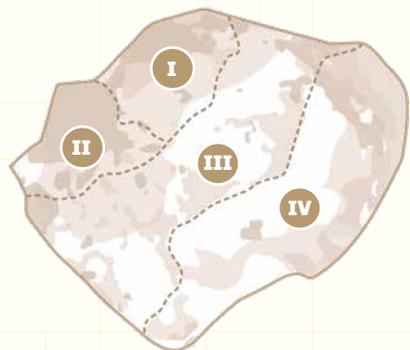
1. EEN ROBUUST NETWERK VERWEFT MENS & NATUUR

Het landschappelijk netwerk van A. Ringdijk, B. Vaarten, C. Tochten, D. Sloten krijgt een update en fungeert als ontwikkelprincipe voor mens en natuur. Langs de waterverbindingen wordt ingezet op sterke groen blauwe dooradering, biodiversiteit, toegankelijkheid, recreatief gebruik en mobiliteit. Met de transformatie van de Noordertocht bij Swifterbant tot 'Nieuwe Vaart' wordt de missing link in dit netwerk gerealiseerd. Op deze manier wordt het mogelijk om een regio dekkend mobiliteits- en natuurnetwerk te realiseren waar ook een amfi-bus tussen de kernen vaart op lokaal opgewekte energie.

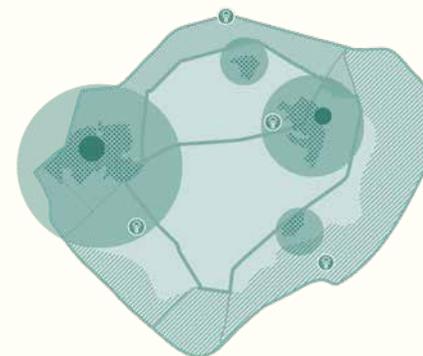
2. EEN GRADIËNT LANDSCHAP VERWEFT ONDER- & BOVENGROND

De tweede verweving is die van de onder- en de bovengrond. Dit zijn eigenlijk drie dimensies, want dit is sterk afhankelijk van specifieke context. Voor de grote opgaven (verziltig, bodemdaling en kwel) is het nodig om lokaal maatwerk te kunnen leveren. Hiervoor introduceren wij een gradient in het landschap met vier oplossingen: I. de Nieuwe Vaart, II. een Regionaal Bufferpark, III. een Tussenafdeling in het grondwatersysteem en IV. een Zoete Kwelrand.

3. VERNIEUWENDE 'BUITENS' VERWEVEN PRODUCTIE & CONSUMPTIE

Om productie & consumptie in de regio in balans te krijgen en toe te werken naar een sterk gedifferentieerde landbouw en aantrekkelijke verstedelijking introduceren wij spelregels in de vorm van acht vernieuwende mixtypologieën: 'buitens'. De buitens zijn gekoppeld aan typische plekken in de regio. Elk buiten heeft een specifieke verhouding tussen productie & consumptie en wonen & werken. Naast 'stadbuitens' en 'landbuitens' voegen wij voor een vitale en functionele stadrand ook 'randbuitens' toe.

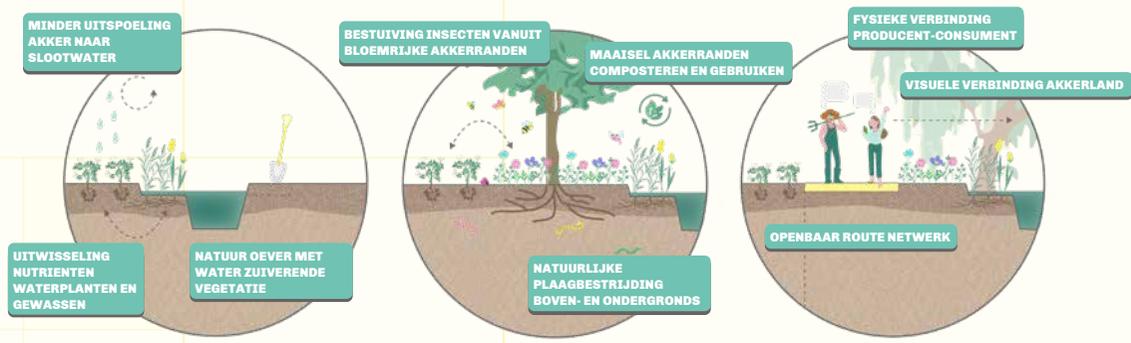
4. LOKALE AANPAK VERWEFT DE KERNEN MET DE REGIO

Belangrijke voorwaarde voor een goede verweving is afstemming tussen regionale doelen en lokale kwaliteiten. Gebiedsgericht dient gezocht te worden naar passende gemeenschappelijke kenmerken en aanpak. Op basis van bestaande ruimtelijke kansen, initiatieven en functies doen wij een voorschot voor deze aanpak voor 1. Lelystad, 2. Swifterbant, 3. Dronten en 4. Biddinghuizen. In de gebieden is vervolgens verdere verkenning van de opgaven en de bijbehorende vorm van eigendom en zeggenschap nodig.

1 EEN ROBUUST RAAMWERK VERWEFT MENS & NATUUR

Het raamwerk bestaat uit een set ontwikkelprincipes voor de profielen van ringdijk, vaarten, tochten en sloten. Elk structuur draagt op haar eigen manier bij aan een robuust netwerk met ruimte voor toegankelijkheid, mobiliteit en biodivers groen en blauw. Bij de profielen van de ringdijk, tochten en sloten wordt beplanting gekoppeld aan type ondergrond. De vaarten hebben een sterker regionaal karakter en zorgen op termijn voor goed functionerende verbindingen voor transport van oogst en mensen.

VERWEVEN MET WATER

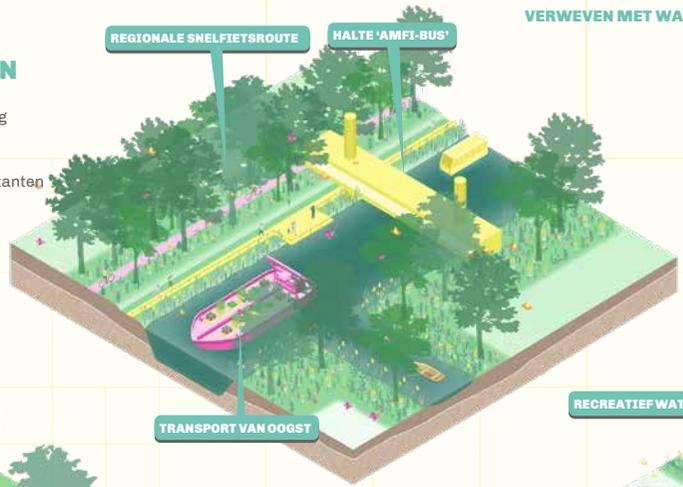
VERWEVEN MET BIODIVERSITEIT

VERWEVEN MET OMGEVING

B. VAARTEN

Breedte watergang
CA. 30 METER

Bufferzone waterkanten
MIN. 20 METER

C. TOCHTEN

Breedte watergang
CA. 15 METER

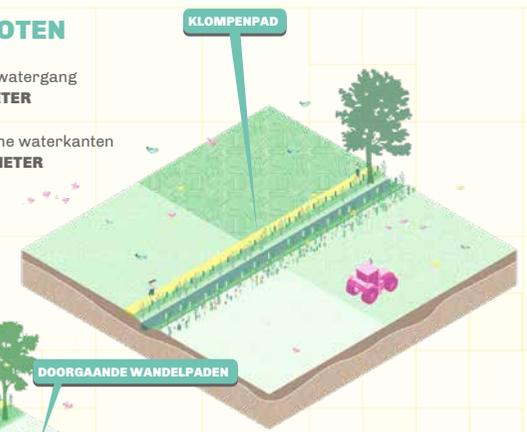
Bufferzone waterkanten
MIN. 10 METER

D. SLOTEN

Breedte watergang
CA. 2 METER

Bufferzone waterkanten
MIN. 3 METER

A. RINGDIJK

Breedte dijkprofiel
CA. 80 METER

Bufferzone
CA. 100 METER

2 EEN GRADIENT LANDSCHAP VERWEFT ONDER & BOVENGROND

I. NIEUWE VAART

Naast ontwikkelprincipes voor natuur, mobiliteit en recreatie heeft de Nieuwe Vaart ook een waterstaatkundige betekenis. Door de Noordertocht te verbreden en te verdiepen en in de Lage Vaart een stuw toe te voegen wordt het mogelijk om brakke kwel te onttrekken en om meer water via de Nieuwe Vaart te laten stromen. Op deze manier kan een betere doorspoeling van het landschap plaatsvinden.

II. REGIONAAL BUFFERPARK

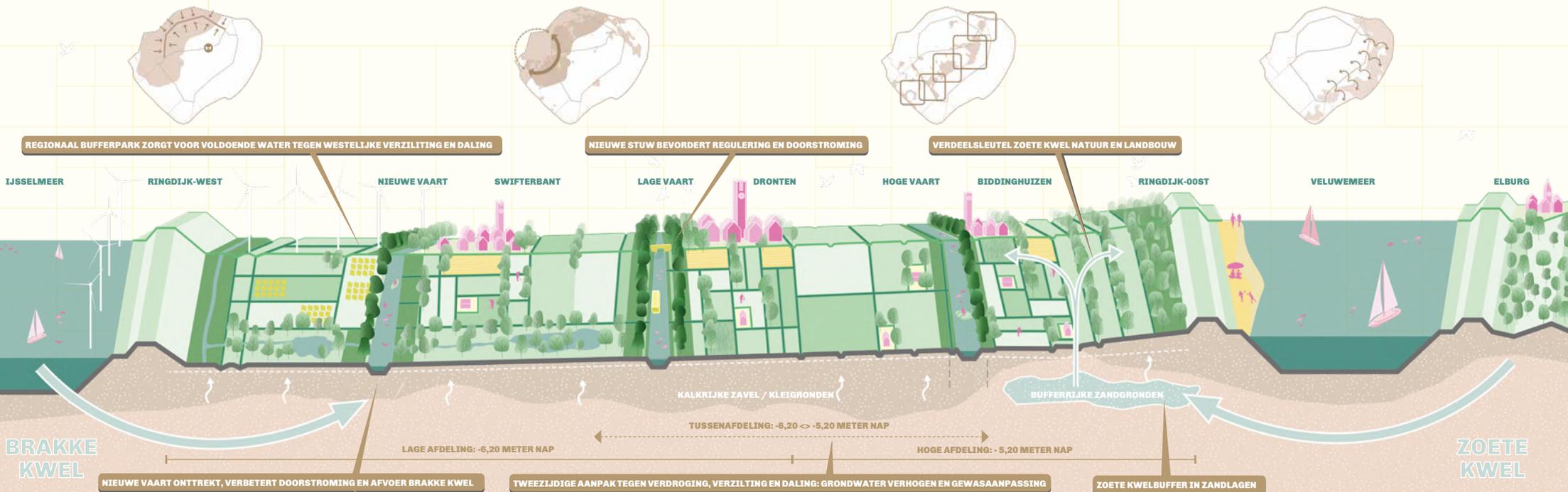
Rondom Lelystad ontstaan problemen door brakke kwel en verzilting. Wij stellen voor om in de oostzijde van natuurstad Lelystad een regionaal bufferpark te ontwikkelen. Binnen dit bufferpark wordt water gebufferd, wordt natuur en recreatie ontwikkeld en kunnen agrarische bedrijven transformeren naar meer duurzame vormen van landbouw met passende teelten.

III. TUSSENAFDELING

De polder kent twee waterpeilen (afdelingen). Er bestaat een groot verschil in de waterstand tussen deze afdelingen. Op de overgang krijgen boeren steeds meer te maken met verdroging. Door lokaal en in samenspraak met boeren een tussenpeil te introduceren kan de landbouw op termijn op een duurzame manier doorontwikkelen.

IV. ZOETE KWELRAND

Rondom Biddinghuizen komt lokaal zoete kwel van de Veluwe naar boven. Dit wordt nu vooral benut voor natte natuurdoeltypen, ook in de drogere perioden. Hier liggen een hoog en laag waterpeil direct tegen elkaar. Wij stellen voor om op deze plek een gradiënt met rechtvaardigere verdeelsleutel voor deze kwalitatieve kwel te hanteren zodat zowel natuur als landbouw profiteren en elkaar kunnen versterken.

3 VERNIEUWENDE 'BUITENS' VERWEVEN PRODUCTIE & CONSUMPTIE

De uitgangspunten voor de buitens worden lokaal doorvertaald naar ruimtelijke en programmatische spelregels voor initiatiefnemers en gekoppeld aan specifieke plekken in de regio. Op deze manier ontstaan de gewenste ontwikkelingen op de gewenste plekken en worden stad, rand en land meer complementair aan elkaar. Daarnaast ontstaan er verschillende tussenschalen die stad en landschap beter met elkaar verweven. Op specifieke locaties bijvoorbeeld in stationsgebieden, wijken, bossen, innovatieclusters en het grootschalige buitengebied of op locaties met bodem en wateropgaven kan vervolgens ingezet worden op verschillende dichtheden en verhoudingen van productie en consumptie.

Zo draagt elk buiten op een eigen manier bij aan de regionale opgaven op gebied van wonen & werken en productie & consumptie. Op basis van deze strategie is ruimte voor maar liefst 60.000 woningen.

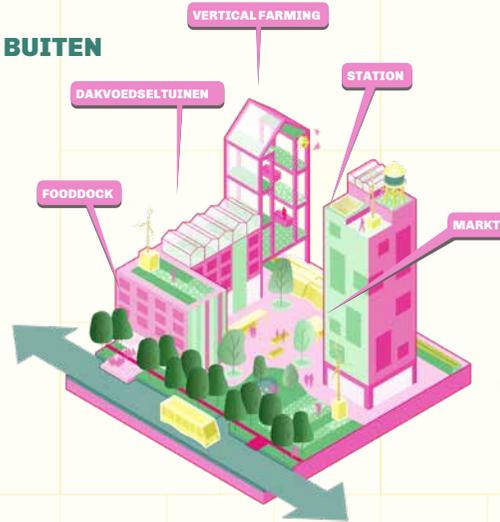
VERHOUDING WONINGDICHTHEID - PRODUCTIE

TYPE BUITEN

- STAD BUITEN
- RAND BUITEN
- LAND BUITEN

1. VERTICAAL BUITEN

2. SUBURBAAN BUITEN

3. LOWTECH BUITEN

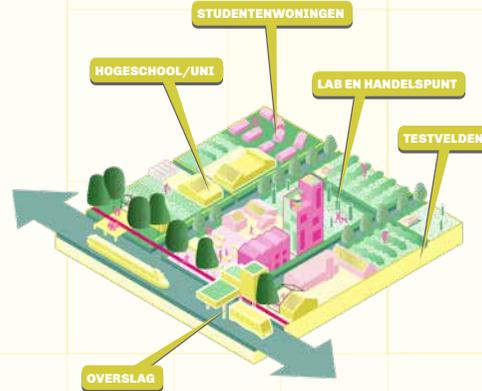
4. NATUURBOS BUITEN

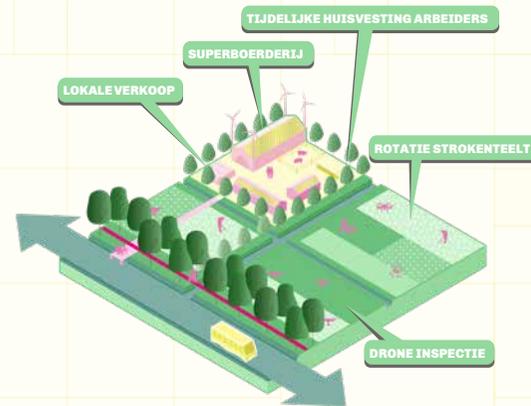
In de regio ontstaat op deze manier een afwisselend en productief landschap waarin buitens elkaar aanvullen:

Ruwe houtbouwmaterialen van de **bosbouw buiten** worden getest, verwerkt en overgeslagen in de **innovatie buiten** om vervolgens als bouw materiaal voor inclusieve verdichting in een **suburbaan buiten** te dienen. De nieuwe bewoner van het **suburbane buiten** werkt op een divers kleinschalig agrarisch bedrijf in het **natuurbos buiten**. De dierlijke mest van kleinschalige veeteelt in dit **natuurbos buiten** wordt ingezet op de grootschalige percelen van het **hightech buiten**. De leegstaande schuren van het **hightech buiten** worden omgebouwd tot huisvesting van nieuwe werknemers. Hoge dichtheid wonen en productie gaan samen in het **verticaal buiten**. De energie voor dit **verticaal buiten** wordt opgewekt in het **nat-energie buiten** en de lokale producten van het **lowtech buiten** worden hier op de markt verkocht.

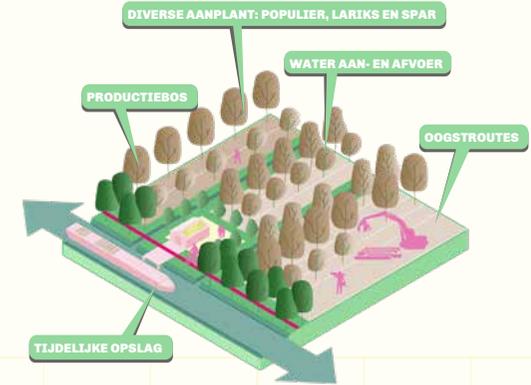
5. INNOVATIE BUITEN

6. HIGHTECH BUITEN

7. BOSBOUW BUITEN

8. NAT-ENERGIE BUITEN

DE FLEVOTOOP

Vier verwevingsstrategieën leggen de basis voor een vernieuwende ruimtelijke agenda voor Oostelijk Flevoland.

LEGENDA

1. RAAMWERK

- A. Ringdijk
- B. Vaarten
- C. Tochten
- D. Sloten

2. GRADIENT LANDSCHAP

- I. Nieuwe Vaart
- II. Regionaal Bufferpark
- III. Tussenafdeling
- IV. Zoete Kwelrand

3. 'BUITENS'

- 1. Verticaal buiten
- 2. Suburbaan buiten
- 3. Lowtech buiten
- 4. Natuurbos buiten
- 5. Innovatie buiten
- 6. Hightech buiten
- 7. Bosbouw buiten
- 8. Nat-energie buiten

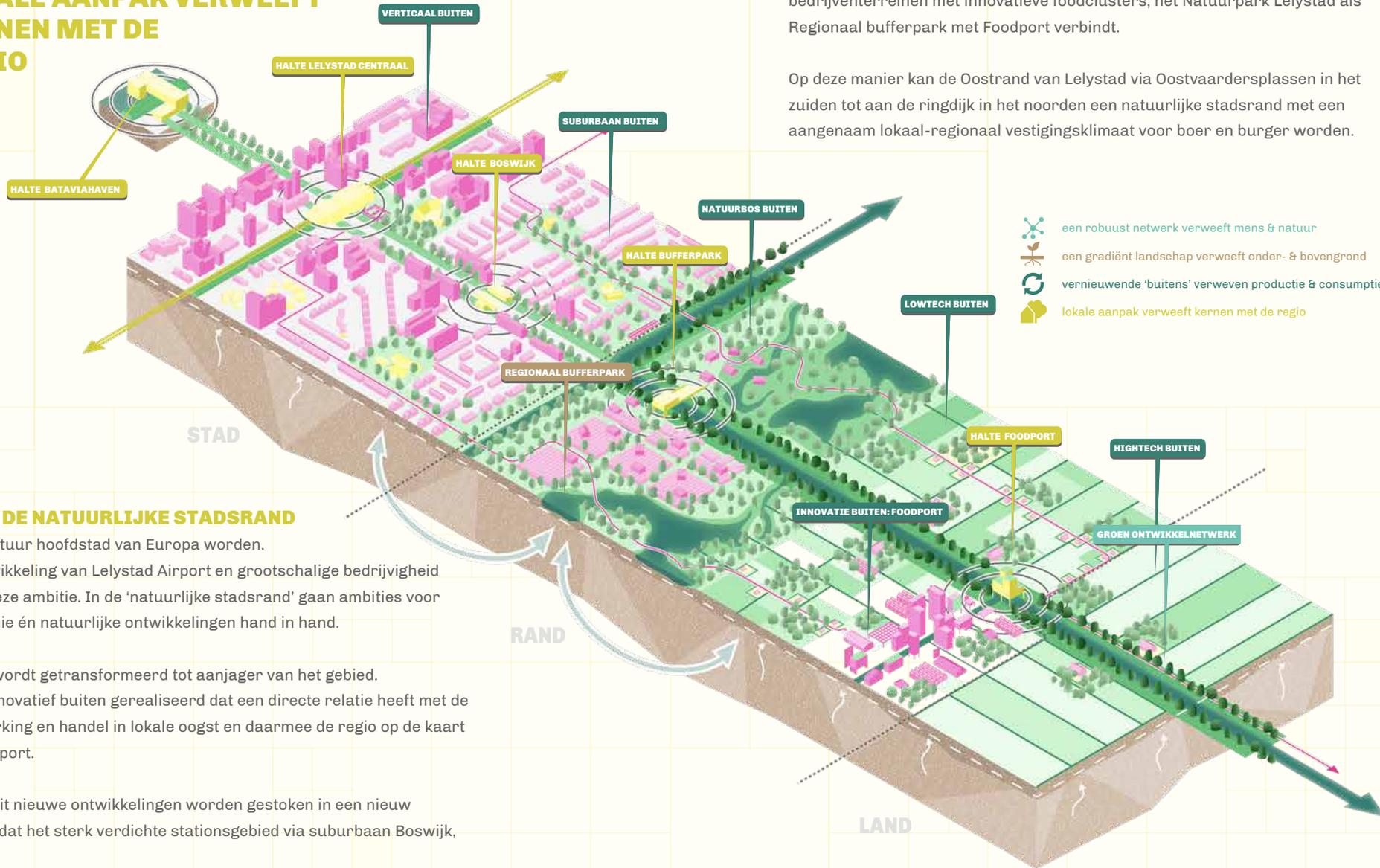
4. LOKALE AANPAK

- Lokale aanpak

STRUCTURENDE ELEMENTEN

- Sluis
- Stuw
- Spoorlijn
- Snelweg
- Waterbus haltes

4 LOKALE AANPAK VERWEEFT KERNEN MET DE REGIO

bedrijventerreinen met innovatieve foodclusters, het Natuurpark Lelystad als Regionaal bufferpark met Foodport verbindt.

Op deze manier kan de Oostrand van Lelystad via Oostvaardersplassen in het zuiden tot aan de ringdijk in het noorden een natuurlijke stadsrand met een aangenaam lokaal-regionaal vestigingsklimaat voor boer en burger worden.

A. LELYSTAD: DE NATUURLIJKE STADSRAND

Lelystad wil de natuur hoofdstad van Europa worden. De footloose ontwikkeling van Lelystad Airport en grootschalige bedrijvigheid staan haaks op deze ambitie. In de 'natuurlijke stadsrand' gaan ambities voor regionale economie én natuurlijke ontwikkelingen hand in hand.

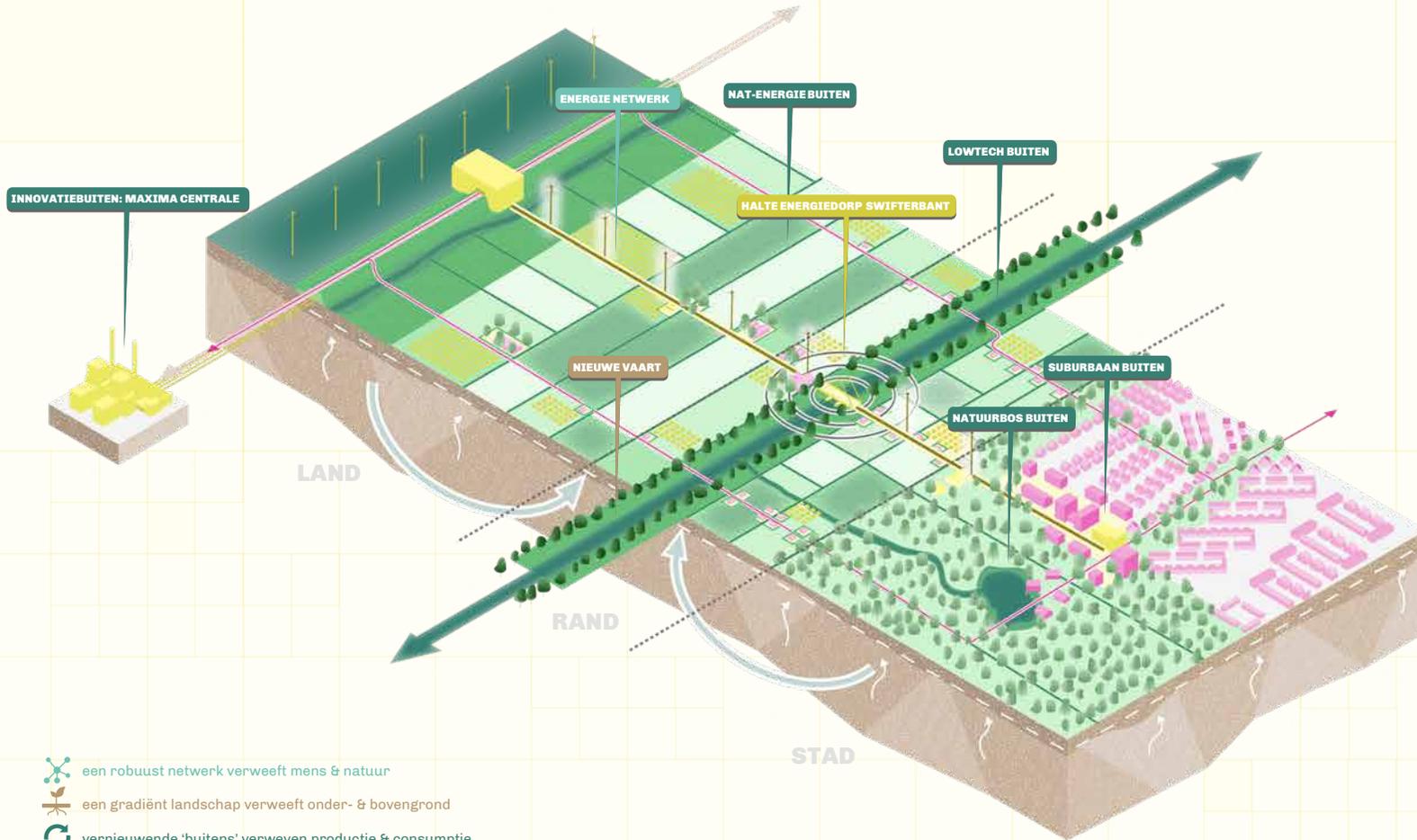
Lelystad Airport wordt getransformeerd tot aanjager van het gebied. Hier wordt een innovatief buiten gerealiseerd dat een directe relatie heeft met de productie, verwerking en handel in lokale oogst en daarmee de regio op de kaart zet: Lelystad Foodport.

De opbrengsten uit nieuwe ontwikkelingen worden gestoken in een nieuw Amfibus netwerk dat het sterk verdichte stationsgebied via suburbaan Boswijk,

B. POLDERNET SWIFTERBANT

Swifterbant ligt in een uithoek van de polder. De update van de Noordertocht tot Nieuwe Vaart met natuur, recreatie, snelle verbindingen en een betere waterhuishouding komt samen met deerschikking van wind en energie infrastructuur die nu wordt uitgevoerd. Dit biedt nieuwe kansen voor de lokale gemeenschap in het dorp.

Door het netwerk van (tijdelijke) energiebronnen en buffercapaciteit verder uit te breiden en te koppelen kunnen niet alleen boeren, maar in de toekomst ook burgers van energieopbrengsten mee profiteren. Naast regionale investeringen vloeit ook een deel van de opbrengst terug in het gebied. Zo worden ontwikkelingen langs de Nieuwe Vaart mogelijk gemaakt. Natte vormen van landbouw zijn het antwoord op lokale bodemdaling en brakke kwel druk en nieuwe verbindingen via de Nieuwe Vaart zorgen voor verankering van Swifterbant in het regionale polder net.

- een robuust netwerk verweeft mens & natuur
- een gradiënt landschap verweeft onder- & bovengrond
- vernieuwende 'buitens' verweven productie & consumptie
- lokale aanpak verweeft kernen met de regio

- een robuust netwerk verweeft mens & natuur
- een gradiënt landschap verweeft onder- & bovengrond
- vernieuwende 'buitens' verweven productie & consumptie
- lokale aanpak verweeft kernen met de regio

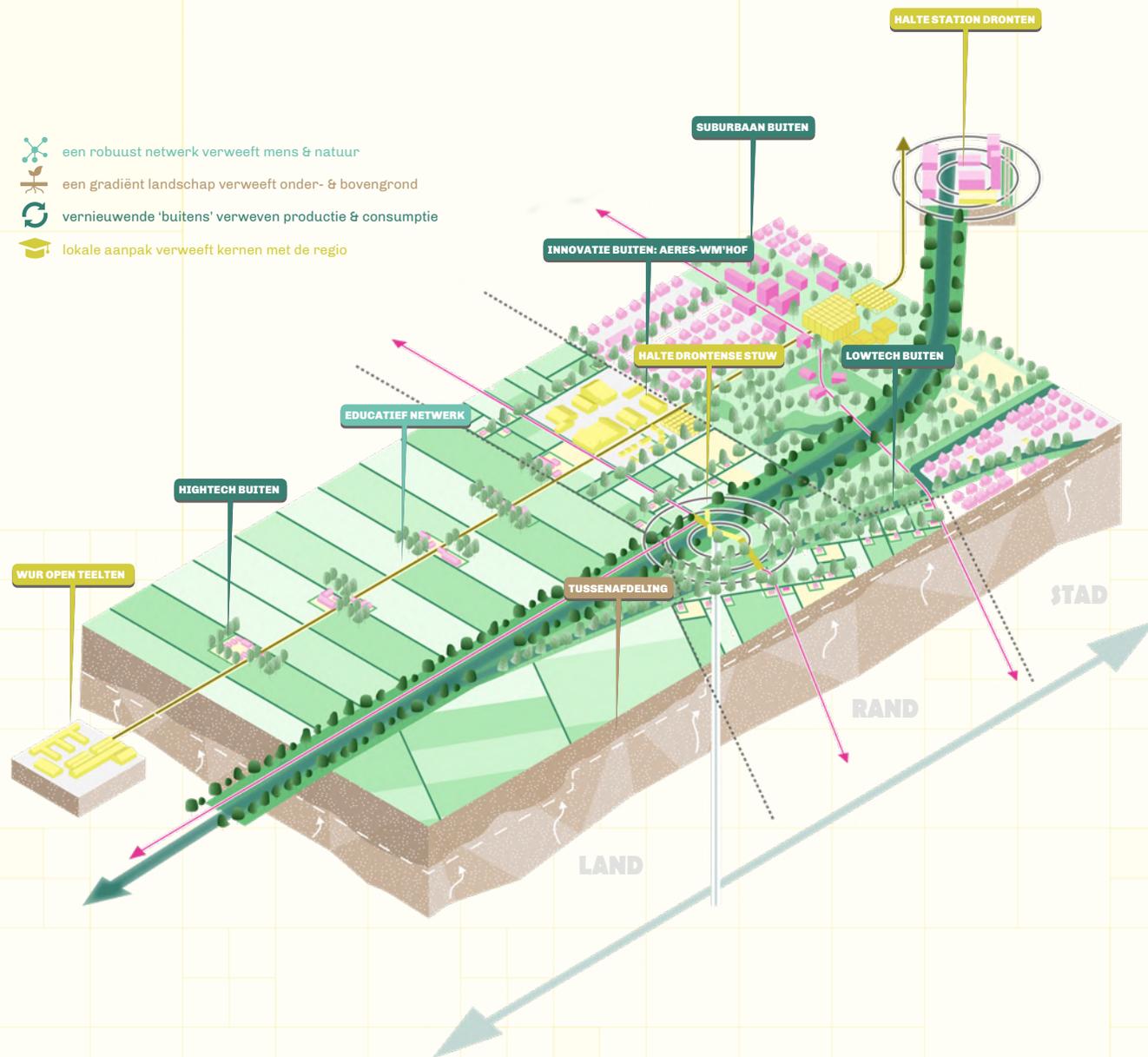

C. DRONTEN, CENTRUM VOOR FOOD EN AGRO INNOVATIE

Dronten onderscheidt zich met de agro-onderwijsclusters Warmonderhof, Aeres en een dependance van WUR tot dé nieuwsgierige en innovatieve plek van de regio. Echter, de onderwijsclusters liggen erg afgelegen en zijn voornamelijk gefocust op hun eigen specialisaties.

De uitdaging is om de onderwijsclusters beter met elkaar, Dronten en de regio te verbinden. De netwerken ontstaan door slimme randvoorwaarden bij nieuwe ontwikkeling van de clusters te stellen. Zo kan elk cluster op een eigen manier doorgroeien (hightech of lowtech) en kan tegelijkertijd evenwijdig aan de Lage Vaart die voor natuur, recreatie en mobiliteit dient een educatief lint ontstaan dat alle onderwijsclusters met het station en de stad Dronten verbindt.

De Drontense Stuw koppelt alle netwerken (Educatie lint, Lage Vaart en Dronten) en heeft tevens een belangrijke rol als stuw in het watersysteem. Rondom de stuw wordt de basis gelegd voor nieuwe vormen van studeren, huisvesting en innovatieve kleinschalige en grootschalige landbouwvormen voor meer (toekomstige) boeren.

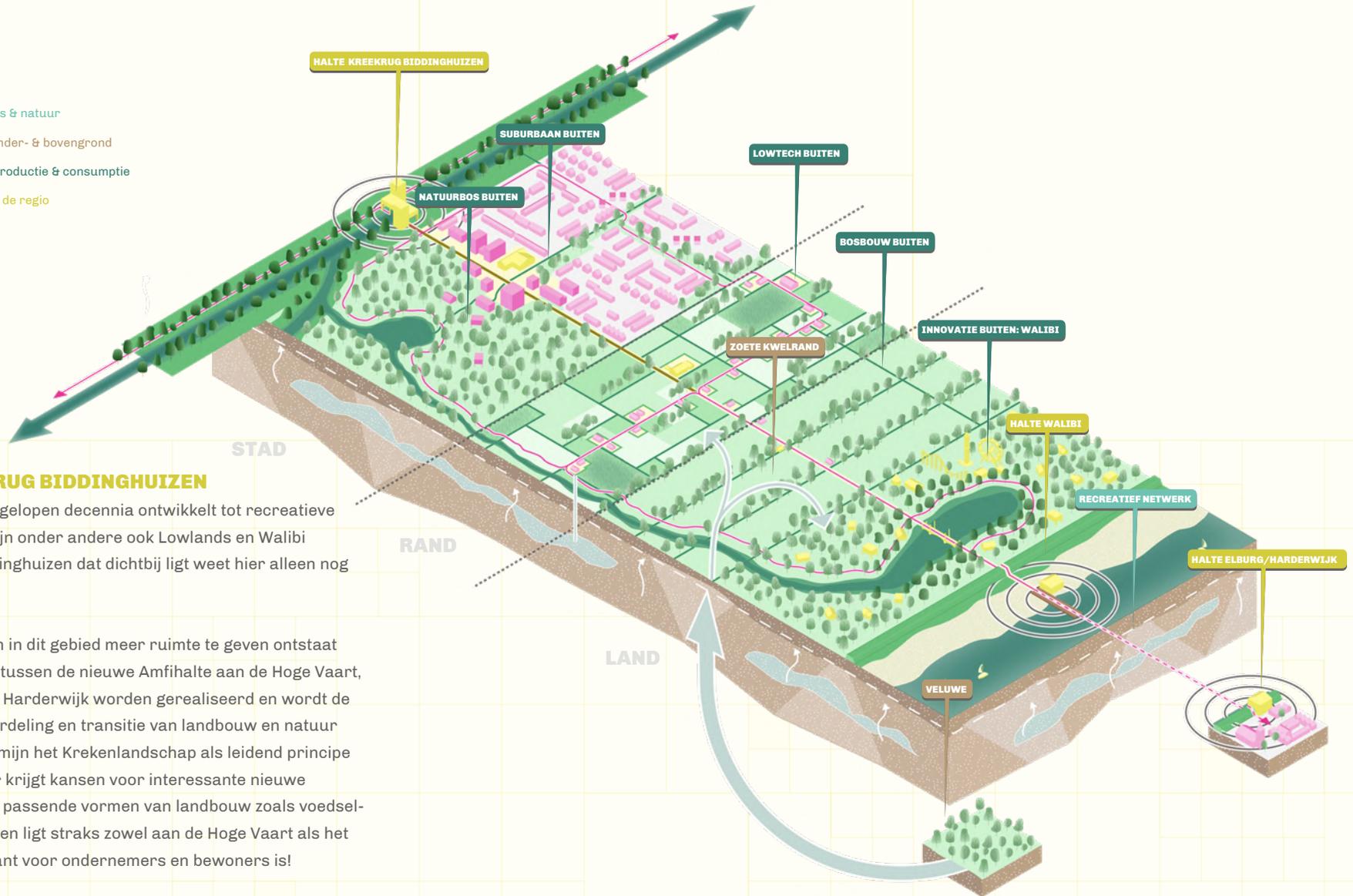
- een robuust netwerk verweeft mens & natuur
- een gradiënt landschap verweeft onder- & bovengrond
- vernieuwende 'buitens' verweven productie & consumptie
- lokale aanpak verweeft kernen met de regio

D. RECREATIEVE KREEKRUG BIDDINGHUIZEN

Het Veluwemeer heeft zich de afgelopen decennia ontwikkeld tot recreatieve trekpleister van de regio. Hier zijn onder andere ook Lowlands en Walibi Holland te vinden. Het dorp Biddinghuizen dat dichtbij ligt weet hier alleen nog niet optimaal van te profiteren.

Door recreatieve ontwikkelingen in dit gebied meer ruimte te geven ontstaat een hefboom. Zo kunnen routes tussen de nieuwe Amfihalte aan de Hoge Vaart, Biddinghuizen, Walibi, Elburg en Harderwijk worden gerealiseerd en wordt de sleutel in de kwalitatieve kwelverdeling en transitie van landbouw en natuur mogelijk gemaakt. Zo kan op termijn het Kreekenlandschap als leidend principe terug worden gebracht. De boer krijgt kansen voor interessante nieuwe verdienmodellen in recreatie en passende vormen van landbouw zoals voedsel- of productiebossen. Biddinghuizen ligt straks zowel aan de Hoge Vaart als het Veluwemeer wat weer interessant voor ondernemers en bewoners is!

AANPAK VOOR DE VERWEVINGSSTRATEGIEËN

Decennia van een sterk overheid gestuurde ruimtelijke ordening liggen achter ons, de beperkingen van marktgericht ontwikkelen zijn inmiddels ook duidelijk. De ruimtelijke verwevingsstrategieën vragen wat van de regio op meerdere schaalniveaus en er zijn wisselende shareholders en stakeholders met diverse belangen en agenda's. Met een gecombineerde aanpak van regioprojecten en specifieke gebiedsprocessen kan de beoogde verweving echt tot stand komen. Voor de uitvoering van de vier ruimtelijke verwevingstrategieën stellen wij het volgende voor:

1. AANSTELLEN VAN EEN VERWEVINGSTEAM

Een integrale afweging is nodig, een blauwdruk masterplan gaat niet werken. De verweving van stad en land, van boven en onder de grond vraagt om integrale plannen waar keuzes en effecten moeten worden besproken en afgewogen. Overzicht houden is daarbij het allerbelangrijkst. Daarom wordt een verwevingsteam aangesteld door de samenwerkende overheden. Het Verwevingsteam bestaat deels uit een vast team met een vertegenwoordiging van overheden, onderwijs en bedrijfsleven. Dat vaste team heeft twee hoofdtaken:

- Tot uitvoering brengen van de verwevingsstrategieën;
- Regionale waarde creatie op de lange termijn.

Het Verwevingsteam wordt voorgezeten door een Verwevingsregisseur (proces) die wordt ondersteund door experts op gebied van ruimtelijk ontwerp, biodiversiteit, water, landbouw, planeconomie en juridische zaken.

2. ROLLEN VERWEVINGSTEAM

Het Verwevingsteam heeft per strategie een andere rol. Om deze rol goed scherp te krijgen wordt per strategie een visie met lange termijn doelen en korte termijn acties opgesteld. Wij zien vier rollen voor het verwevingsteam waarbij we onderscheid maken tussen de gebiedsoverstijgende planvorming en de lokale uitwerking:

'Robuust netwerk' en 'gradiënt landschap'

1. Initiatief nemen. Overzicht waar te starten, partijen bij elkaar brengen. Verbinding leggen tussen boer, burger en overheid
2. Afwegen. Dilemma's worden besproken. Verschillende sectorale thema's worden bij elkaar gelegd. Samen worden keuzes gemaakt.

'Nieuwe buitens' en 'lokale aanpak'

3. Inspireren. Laten zien wat er wordt verwacht en hoe dat er uit kan zien.
4. Sturen. Bijsturen op kwaliteit en samenhang. Bewaken grotere structuren.

Deze Verwevingsvisies worden ondergebracht bij en vastgesteld door de verantwoordelijke overheden.

'Robuust netwerk' en 'gradiënt landschap' zijn regionale aangelegenheden en worden provinciaal vastgesteld. Lokale aanpak en aangelegenheden worden vastgesteld door de gemeente Dronten en Lelystad. Grootgrondbezitters Rijksvastgoedbedrijf en Natuurmonumenten conformeren zich ook aan de doelen en ambities en brengen strategisch gronden in om de verweving in de uitvoering te versnellen.

3. AFWEGEN EN STUREN AAN VERWEVINGSTAFELS

Het Verwevingsteam is verantwoordelijk voor de doorontwikkeling van de vier ruimtelijke strategieën. Per strategie wordt het vaste team aangevuld met opgavespecifieke deelnemers. Overheden, onderwijs, grondbezitters, ketenpartners, belangenorganisaties, boeren en burgers worden uitgenodigd om deel te nemen aan deze Verwevingstafels.

Het Verwevingsteam brengt binnen de tafels de publieke en private belangen en doelen verder in beeld, diept deze uit en weegt deze tegen elkaar af. De afweging is transparant en wordt in open dialoog met initiatiefnemers gedaan. Het team legt verantwoording af aan de diverse overheden. De feitelijke besluitvorming vindt na de afweging aan de verwevingstafel door het bevoegd gezag plaats.

4. TAAK ALS SUPERVISOR EN GEBIEDSREGISSEUR BIJ REALISATIE

Bij de uitvoering van de visies zijn vooral samenwerking en financiering aan de orde. Per strategie zou dit om de volgende uitwerking kunnen gaan:

- Robuust netwerk: Recent zijn randvoorwaarden gesteld voor natuurontwikkeling langs slootkanten en de nieuwe regeling voor bufferstroken. Richting de toekomst wordt dit uitgebreid voor Tochten, Vaarten en Ringdijk. De uitdaging is hier om heldere spelregels te formuleren en grondeigenaren in de gebiedsoverstijgende ambitie van het netwerk mee te nemen.

- Juist door de bossenstrategie (ambitie 1700 hectare nieuw bos) en het PPLG (met afzonderlijke doelen voor stikstof en CO2-emissie) in te zetten voor het netwerk, kan integrale planvorming en financiering ontstaan.
- Gradiënt landschap: Belangenorganisaties van boer tot natuur moeten op de goede manier aan tafel komen met waterschap en provincie om zowel voor de realisering (bijvoorbeeld verandering in peil) als een lange termijn ander verdienmodel afspraken te maken. Ook hier kunnen andere bestaande programma's uitstekend voor worden ingezet: verbetering waterkwaliteit (KRW) en PPLG.
- Nieuwe buitens: Bij nieuwe buitens ontstaan kansen voor markt en grondeigenaren. Voor een goede mix is het hier ook van belang dat de juiste partijen elkaar vinden. Tevens kan via het kostenverhaal een bijdrage worden gevraagd om het gradiënt landschap en robuuste netwerk verder te ontwikkelen.
- Lokale aanpak: Inbrengen van de kansrijke publiek-private samenwerking en inzichtelijk maken hoe kostenverhaal kan worden ingezet. Hier kan een strategische bijdrage weer worden ingezet voor het robuuste netwerk.

Door betrokkenheid van de het Verwevingsteam bij de realisatie zullen ruimtelijke en programmatische doelen niet snel verwateren. Mocht dit onverhoopt toch gebeuren dan kan de verantwoordelijke overheidsinstantie projecten stop zetten. Wanneer nieuwe innovaties en inzichten zich aandienen worden deze door het Verwevingsteam opnieuw ingebracht en uit-onderhandeld binnen de Verwevingstafels.

Het Verwevingsteam is de ontbrekende schakel om de plannen voor de Flevotoop te kunnen doorontwikkelen, te verankeren en uit tot uitvoering te brengen. Publieke en private partijen worden ondersteund in de processen om tot uitvoering te komen, terwijl zij in alle fases van mede vormgeven aan doelen, visie en uitwerking.

Dit is in essentie de organisatiekracht en de realisatiedoelstelling van de Flevotoop en maakt het **'de regio waar wij zelf over gaan'**.

1. robuust netwerk

mens / natuur	natuur, verbinding, gezondheid, sociale cohesie
rol verwevingsteam	partners: overheden regionaal en lokaal
initiatief	samenwerking: ketens
afwegen	financiering: bossenstrategie, PPLG, KRW

3. vernieuwde buitens

productie / consumptie	landbouw, wonen, natuur, verbinding, sociale cohesie
rol verwevingsteam	partners: gemeentes
inspireren	samenwerking: PO's, ontwikkel BV's
sturen	financiering: kostenverhaal

2. gradiënt landschap

bodem / bovengrond	bodem, ecologie, water
rol verwevingsteam	partners: waterschap, provincie
initiatief	samenwerking: bodempact overheden en belangenorganisaties
afwegen	financiering: PPLG, KRW,

4. lokale aanpak

kern / regio	verbinding, landbouw, recreatie, energie, wonen
rol verwevingsteam	partners: gemeentes
inspireren	samenwerking: coöperaties gebieds- of themagericht
sturen	financiering: gezamenlijke investering en opbrengst

3

**EEN VERNIEUWEND
ECOSYSTEEM VOOR
DE REGIO VAN DÉ 21^E
EEUW**

EEN ECOSYSTEEM VOOR DE REGIO 'WAAR WIJ WILLEN LEVEN'

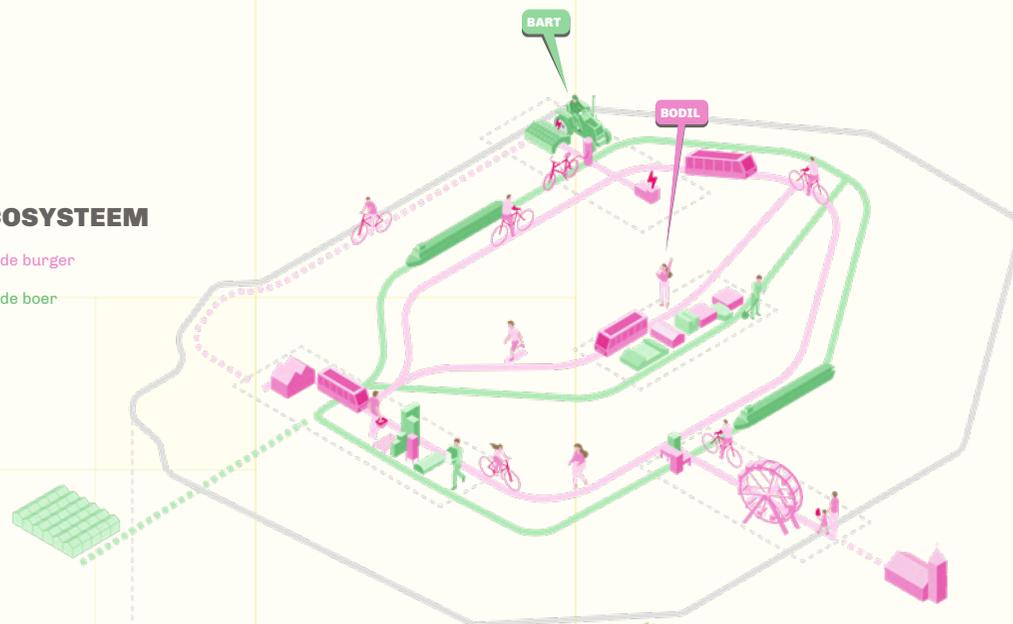
Flevoland was altijd aantrekkelijk voor **boer** en **burger**. Het gemaakte land dat ooit een droom voor velen was, staat nu in de uitverkoop. Hierdoor zijn de leefwerelden van boer en burger ver uit elkaar komen te liggen. De boer voelt zich sociaal en economisch niet verbonden met de stad en de burger ziet geen reden, aanleiding of mogelijkheid om het landschap te gebruiken.

In de Flevotoop introduceren wij vier ruimtelijke strategieën voor een innovatief landschap dat leefwerelden verbindt, kringlopen sluit en die in dienst staan van de wensen van boer en burger. We bouwen voort op de principes/identiteit van de polder: de sloten, vaarten en tochten en de kenmerkende ringdijk. We gebruiken deze landschappelijke kenmerken en breiden ze uit. Het historische raamwerk van de polder dient als basis voor verdere versterking van het landschap.

Op deze manier kunnen de gebruikers de jonge polder en haar waarden doorontwikkelen en volwassen laten worden. Enerzijds dragen de strategieën bij aan een stevig **fysiek ecosysteem** met een diversiteit aan netwerken waarbij de Vaarten een centrale rol spelen en anderzijds kunnen afzonderlijke plekken op gebiedseigen manier doorgroeien. Omdat elke plek iets anders voor de regio te bieden heeft ontstaat op termijn niet alleen lokale interactie tussen afzonderlijke kernen en het landschap er omheen. Er ontwikkelt zich een veerkrachtig **sociaal ecosysteem** waar **Bart** en **Bodil** niet alleen meer gebonden zijn aan hun eigen stukje grond of activiteiten buiten de regio.

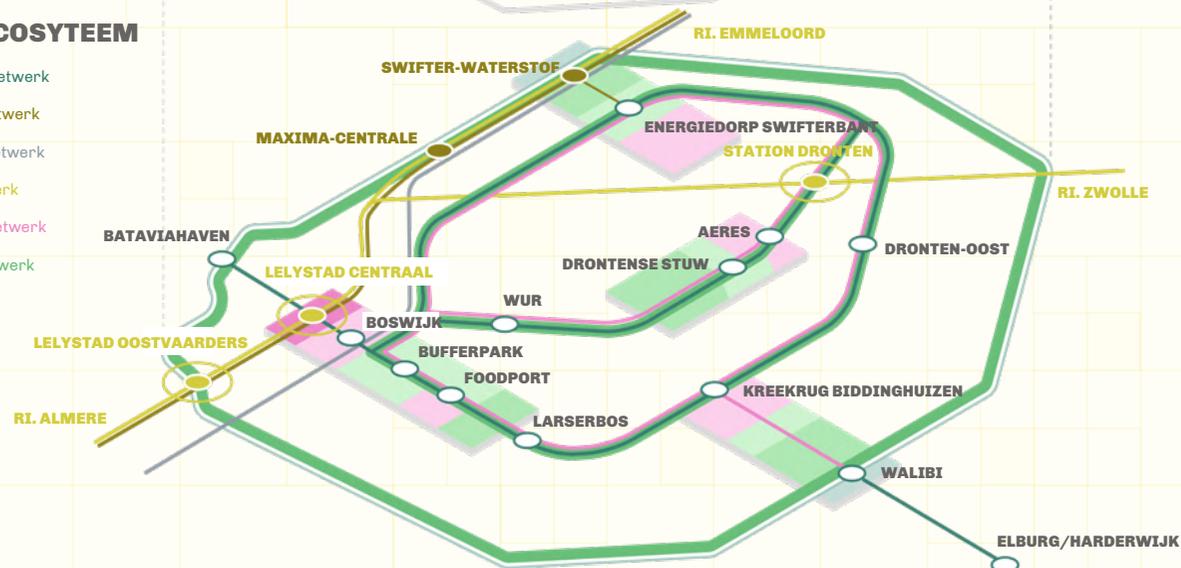
SOCIAAL ECOSYSTEEM

- leefwereld van de burger
- leefwereld van de boer

FYSIEK ECOSYSTEEM

- amfi-bus netwerk
- energie netwerk
- snelweg netwerk
- trein netwerk
- snelfiets netwerk
- natuur netwerk

Na **42 KILOMETER HARDLOPEN** over nieuwe paden langs de groen blauwe vaarten via Lelystad, Swifterbant, Dronten en Biddinghuizen ligt de finish van de Flevomarathon bij Foodport. Dit is de plek waar een groot deel van de **100.000 NIEUWE INWONERS** van de regio ook woont of

De agrarische sector krijgt een boost. Door introductie van een fijnmazige landbouw krijgen **300 NIEUWE BOEREN** de kans en worden straks **5000 STUDENTEN** opgeleid in het agro-science cluster rond de Drontense Stuw.

In **8 AANTREKKELIJKE BUITENS** wonen, recreëren, verrijken, stallen, transformeren en werken boeren en burgers aan de regio van de toekomst. In Swifterbant levert dat onder andere **1000 GWH LOKALE ENERGIE** op.

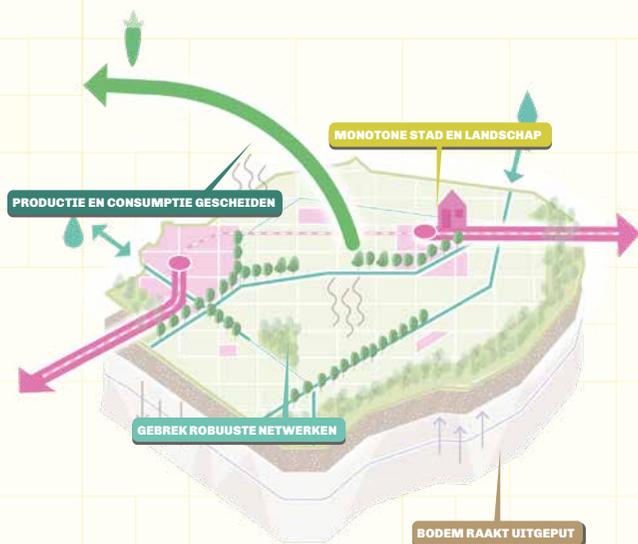
LANGS DE RINGDIJK, VAARTEN, TOCHTEN EN SLOTEN VAN DE REGIO
WORDT MEER DAN **1500 HA NIEUWE NATUUR** EN
EEN AMFIBUS NETWERK MET **11 HALTES** GEREALISEERD.

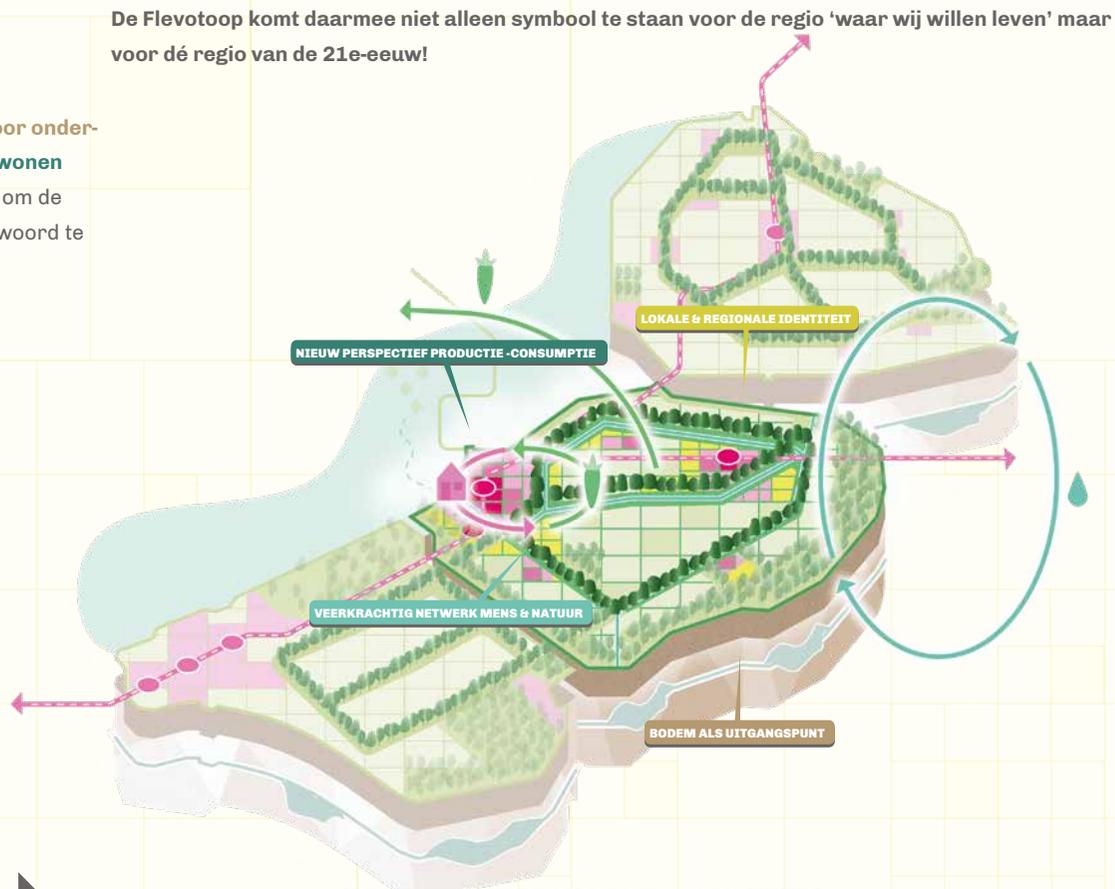
DE PROEFTUIN VOOR DÉ REGIO VAN DE 21^E EEUW

De EO Wijersprijsvraag is in het leven geroepen om de aanpak van boven lokale opgaven op de ruimtelijke agenda te krijgen. Nu in het licht van de grote transitieopgaven de behoefte naar sterkere regie op de ruimtelijke ordening groeit, kan juist deze regio een lichtend voorbeeld worden. Een strategische ruimtelijke agenda kan hier namelijk nog van grote betekenis zijn. Gezien het tempo van de uitverkoop van de regio vraagt dit wel nu om actie.

Door middel van de vier ruimtelijke strategieën kan deze actie worden opgezet en slagen. De verwevingsstrategieën: **een robuust netwerk voor mens & natuur**, **een gradiënt landschap voor onder- & bovengrond**, **vernieuwende 'buitens' met mengvormen tussen productie & consumptie en wonen & werken** en **een lokale aanpak voor verankering van kernen met de regio** vormen de sleutel om de leefwerelden van **boer** en **burger** binnen de regio met elkaar te verbinden en tegelijkertijd antwoord te geven op de grote opgaven van de regio.

VAN GESCHIEDEN WERELDEN
VAN **BOER** EN **BURGER**...

...NAAR EEN REGIONAAL ECOSYSTEEM
'WAAR WIJ WILLEN LEVEN'.

Zo zorgen we er voor dat na decennia zoeken naar helderheid en structuur het ruimtelijk-functionele concept van de polder op orde komt. Zo zal de regio zich verder kunnen ontwikkelen op basis van heldere ruimtelijke ontwikkelprincipes die voorbouwen op de karakteristieken van de polder.

De Flevotoop komt daarmee niet alleen symbool te staan voor de regio 'waar wij willen leven' maar voor dé regio van de 21e-eeuw!

DE FLEVOTOOP

EEN ECOSYSTEEM VOOR DE REGIO · WAAR WIJ WILLEN LEVEN'

Team Flevotoop

Thijs de Boer - Stedenbouwkundige

Guido van Loenen - Stedenbouwkundige

Charlotte van der Woude - Landschapsarchitect / adviseur

Stefan la Grand - Stedenbouwkundige

Fruzsina Kovács - Ruimtelijk ontwerper

Hidde van Beek - Ruimtelijk ontwerper

Lorenzo Novajra - Ruimtelijk ontwerper

Jos Leijten - Ruimtelijk ontwerper

Kai Nieuwenhuizen - Ruimtelijk ontwerper

Met dank aan:

Provincie Flevoland

Maureen Annema - Beleidsadviseur Strategie en Beleid

Helga van der Haagen - Senior beleidsadviseur Ruimte

Melanie Koning - Landschapsarchitect

Rijksvastgoedbedrijf

Stijn Kuipers - Stedenbouwkundige

Riette Bosch - Strategisch Stedenbouwkundige

Walter Mommersteeg - Programmaleider gronden

Waterschap Zuiderzeeland

Ingrid Rozie - Beleidsadviseur Water en Ruimte

Willemijn Rossen - Beleidsadviseur Water en Ruimte

Rudolf Versteeg - Senior adviseur Hydrologie

Erik Deiman - Senior beleidsadviseur Strategie

Michiel Oudendijk - Domeinspecialist Monitoring

Staatsbosbeheer

Harma Horlings - Landschapsarchitect

Gemeente Lelystad

Marieke de Rijk - Strateeg Ruimte

Mannus Dekker - Stedenbouwkundige

Gemeente Dronten

Erwin Zwaan - Landschapsontwerper

EO Wijers stichting

Rosa Stapel - Projectleider

David van Zelm van Eldik - Bestuur

Annemiek Rijckenberg - Voorzitter Bestuur

Rho Adviseurs

Eric van der Aa - Ecoloog

EO Wijersprijsvraag

Juni 2023

VOORS RHO ADVISEURS

strategy
urbanism
landscape